

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИКЛАДАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ ПРОБЛЕМНОЇ ГРУПИ

КАФЕДРИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

У 2007 р. ТА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВОЇ СЕСІЇ

„НАУКА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ”

(20 грудня 2007 року)

МЕЛІТОПОЛЬ

2008

Збірка наукових праць викладачів та студентів проблемної групи кафедри фізичної географії за результатами науково-дослідної роботи у 2007 р. та матеріалами наукової сесії „Наука початку XXI століття: стан і перспективи розвитку” (20 грудня 2007 року). /Відп. ред. Даценко Л.М. – Мелітополь, 2008. – 84 с.

У збірці опубліковані результати досліджень викладачів, співробітників та студентів проблемної групи кафедри фізичної географії за темою наукового дослідження „Геолого-геоморфологічні процеси Північно-Західного Приазов'я та їх екологічні напрямки” за 2007 рік, які доповідались на науковій сесії викладачів та студентів МДПУ 20 грудня 2007 р.

Призначено для науковців, студентів, вчителів та всіх, хто цікавиться проблемами регіональних геолого-геоморфологічних досліджень.

Рекомендовано до друку на засіданні ради природничо-географічного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету (Протокол №5 від 24 січня 2008 року).

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

© Кафедра фізичної географії

© Даценко Л.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Бєлашков Р.І. ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ҐРУНТОВИХ КОМПЛЕКСІВ КСП «ВОСКРЕСЕНСЬКЕ» НОВОТРОЇЦЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА.....	7
Бондарець Д.С. ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ АГРОЛАНДШАФТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	14
Вершинина Т.В. СУММАРНАЯ СОЛНЕЧНАЯ РАДІАЦІЯ И ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ СОЛНЕЧНОГО СИЯНИЯ КАК КЛИМАТООБРАЗУЮЩИЙ ФАКТОР ДЖАНКОЙСКОГО РАЙОНА АР КРЫМ.....	18
Воровка В.П. ОБҐРУНТУВАННЯ КОРДОНІВ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я.....	22
Гришко С.В. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ҐРУНТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	27
Даценко Л.Н. СТРОЕНИЕ РАКОВИН ИСКОПАЕМЫХ ВИВИПАРУСОВ УКРАИНЫ.....	32
Карпа Т.В. РОЛЬ КАХОВСЬКОГО МАГІСТРАЛЬНОГО КАНАЛУ У СУЧАСНОМУ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОМУ ПОТЕНЦІАЛІ ХЕРСОНЩИНИ.....	35
Католик И.В. ЭРОДИРОВАННЫЕ ПОЧВЫ ТОКМАКСКОГО РАЙОНА: ЗАЩИТА И ПУТИ РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ.....	40
Майборода Т.В. РОЛЬ АБРАЗИИ И ВЫНОСОВ РЕК В ФОРМИРОВАНИИ ОСАДОЧНОГО ЧЕХЛА АЗОВСКОГО МОРЯ	45
Манчук О.С. ГЕОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ ТЕМРЮКСКОГО МЕСТОРОЖДЕНИЯ ГРАНИТОВ.....	49
Непша О.В. ПОШИРЕННЯ ЕНДОГЕННИХ ТА ЕКЗОГЕННИХ ГЕОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ, ЩО ПРИУРОЧЕНІ ДО БЕРЕГОВИХ СХИЛІВ АЗОВСЬКОГО МОРЯ.....	52

**Прохорова Л.А. ТЕХНОГЕНЕЗ ЯК ЧИННИК ЗАБРУДНЕННЯ
УРБОЛАНДШАФТІВ.....55**

**Стецишин М.М., Іванова В.М. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АЗОВСЬКОГО
МОРЯ.....61**

**Тарутіна Ю.В., Старков П.А. АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И РАЗВИТИЯ
СКЛОНОВ.....65**

**Файзулаєва Е.С. БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК АСКАНІЯ-НОВА ЯК
СКЛADOVA ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ПІВДНЯ УКРАЇНИ...71**

**Черкасова Т.В. ГИДРОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РЕК
СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ПРИАЗОВЬЯ.....74**

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....79

представлена зоной дезинтеграции плагиогранитов – дресвой, щебнем, мощность её колеблется от 0 до 4,7 метров (в среднем 2,35 метра) (табл. 2).

Таблица 2

Сводные данные по подсчёту запасов и оценке ресурсов

Категория	Площадь (м ²)	Запасы (ресурсы подземного ископаемого, тыс. м ³)	Объём вскрышных пород, тыс. м ³		
			всего	В том числе	
				рыхлых	скальных
C ₂	93057	4340,2	347	128	219
P _I	47562	2101,0	178	66	112

Коэффициент вскрыши составляет 0,08 м³/м³. Прирост запасов возможен за счёт площадей, расположенных к юго-западу, а также юго-востоку (за охранной зоной линии электропередач) опосредованной площади, расположенных на непахотных землях [3, 4, 5].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Новицкая М.А., Клеванный Л.Г. и др. Составление сводных геофизических карт по Западному Приазовью и их геологическая интерпретация /Фонды Приазовской ГРЭ. – Волноваха, 1971. – 358 с.
2. Зверев В.С., Марков Л.Д. Отчет о результатах поисковых работ на мрамор в Центральном Приазовье на участках «Калайтановский» и «Темрюкский» в 1979 г. /Фонды Приазовской ГРЭ. – Волноваха, 1980. – 298 с.
3. Стратиграфия УССР. Докембрий. – Киев: Наук. думка, 1972. – 341 с.
4. Стратиграфии УССР. Рифей – венд. – Киев: Наук. думка, 1972. – 275 с.
5. Усенко И.С., Сироштан В.И., Щербаков И.Б., Хмарук Т.К. О метаморфизме Украинского щита //Геол. Журнал. – 1971. – №31. – Вып. 2. – С. 3-16.

*Нетша О.В.
асистент*

**ПОШИРЕННЯ ЕНДОГЕННИХ ТА ЕКЗОГЕННИХ
ГЕОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ, ЩО ПРИУРОЧЕНІ ДО БЕРЕГОВИХ
СХИЛІВ АЗОВСЬКОГО МОРЯ**

Площа Азовського басейну в межах області складає 14 тис. км². Північна частина Азовського моря має цінність як рибогосподарська та

рекреаційна зони області. Узбережжя Азовського моря багате на мінеральні лікувальні ресурси [3].

Найбільш небезпечні екзогенні та ендегенні геологічні процеси (ЕГП) приурочені до берегових схилів Азовського моря, Утлюкського і Молочного лиманів, Каховського та Запорізького водосховищ. Загальна довжина берегових схилів із активними проявами ЕГП складає 380 км, загальна кількість зсувів складає 218, а їх площа – 4,1 кв² [1].

Найбільша активізація за типом небезпечних процесів спостерігається на ділянках (зонах) узбережжя Азовського моря:

1. Акумулятивна та абразійно-обвальна зона в районі смт Кирилівка – Федотова коса {курорт „Кирилівка”}. В результаті активізації акумулятивних процесів щорічно виникають екологічні проблеми в гирлі Молочного лиману – заповідника державного значення, а в районі с. Степок створюється загроза виникнення надзвичайних ситуацій та небезпеки для життя людей {руйнування залізобетонних опор високовольтної електромережі, порушення житлових будівель мешканців с. Степок}.

2. Абразійно-обвальна та абразійно-зсув на зона від с. Степанівки до с. Преслав. В районі с. Степанівки 5 років тому порушено 3 житлових будинки, відстань до берегового схилу складає всього 3 м і існує подальша небезпека руйнування житла та загроза для життя людей. Аналогічна ситуація склалася і в с. Миронівка.

3. Акумулятивна зона в районі коси Обіточної (заказника загальнодержавного значення) – рекреаційна зона м. Приморськ (7 км). На теперішній час в районі м. Приморська на узбережжі Азовського моря в результаті активізації небезпечних геологічних процесів розмив прибережної смуги досягнув критичного стану. На окремих ділянках смуга між морем та лиманом розмита, а це може призвести до таких екологічних наслідків:

- знищення рекреаційної оздоровчої зони в районі м. Приморська;

- вимив мулової грязі з лиману і забруднення акваторії Азовського моря;

- активізація зсувних процесів корінного плато узбережжя, на якому знаходяться оздоровчі заклади (пляжні смуги – це самий ефективний природний захід проти зсувних процесів на узбережжі Азовського моря).

4. Абразійно-зсувна та абразійно-обвальна зона від м. Приморська до м. Бердянська. Зона активна за виключенням гирл балок та р. Куца Бердянка. Особливо небезпечна ділянка знаходиться в районі житлового масиву „Азмол” (9-поверховий будинок), яка за ступенем масштабності можливого впливу віднесена до державного.

5. Акумулятивна зона в районі Бердянська – коса-курорт „Бердянськ” – гирло р. Берди. Дистальна частина коси відмивається зі східної частини до 10 м на рік.

6. Абразійно-зсувна зона від с. Новопетрівка до кордону з Донецькою областю. Активна ділянка на відстані 2 км (с. Новопетрівка – бази відпочинку).

Для вирішення проблем інженерного захисту узбережжя моря на окремих ділянках свого часу були збудовані берегозахисні і протизсувні споруди.

Серед діючих споруд, як відносно ефективних, слід відзначити берегозахисні і протизсувні заходи, які виконані у районі заводу „Азовкабель” м. Бердянська після катастрофічного зсуву в 1966 р., які витримали іспит часом. На ділянці виключена основна причина зсувів – абразія, значно зменшена роль такого фактору, як підтоплення (ліквідовані очисні споруди, зменшилися втрати води з комунікацій заводу „Азовкабель”). Але повністю процес зупинити не вдалося і на теперішній час спостерігається переміщення схилу по старій поверхні зсуву [1].

На узбережжі Якимівського, Приазовського, Приморського та Бердянського районів для захисту баз відпочинку підприємствами збудовані берегозахисні споруди. Проектування і будівництво виконано в

більшості без урахування особливостей розвитку ЕГП і це призводить до активізації абразійних і зсувних процесів: прилеглі ділянки зі сходу та заходу інтенсивно руйнуються.

Стан моніторингу ЕГП та система контролю за ефективністю берегозахисних споруд на теперішній час характеризуються як недосконалі. На території області моніторинг ЕГП на державному рівні виконує Бердянська гідрогеологічна партія. Починаючи з 1994 р., фінансування з держбюджету виконується на 15-20% від кошторису проекту, що не дає можливості виконувати роботи в повному обсязі. З цієї причини перервано ряд спостережень, і на теперішній час неможливе складання короткотермінових та довгострокових прогнозів активізації ЕГП. Моніторинг на місцевому і об'єктному рівні практично не проводиться.

Берегозахисні і протизсувні заходи досить капіталомісткі, і для обґрунтування проектних рішень по цих заходах та визначення їх ефективності необхідне урахування багаторічних спостережень за ЕГП, аналіз ефективності діючих споруд та впровадження системи моніторингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Твоє майбутнє – земля за порогами. – Запоріжжя, КП „Видавничо-поліграфічний комплекс „Запоріжжя”. – С. 27-28.
2. Атлас Запорізької області. – К.: ГУГК, 1997.
3. Левківський С.С., Падун М.М. Рациональне використання і охорона водних ресурсів: – К.: Либідь, 2006. – С. 168-172.

*Прохорова Л.А.
старший викладач*

ТЕХНОГЕНЕЗ ЯК ЧИННИК ЗАБРУДНЕННЯ УРБОЛАНДШАФТІВ

Аналіз сучасного стану екологічної безпеки у Запорізькій області показує, що структура промислового виробництва області характеризується великою питомою вагою ресурсо- та енергоємних технологій. Запорізька